

Novojičínský ZPRAVODAJ

Prosinec 2015

měsíčník pro občany města Nový Jičín • zdarma •

Naše město má nejkrásnější nádraží v republice!

Vlakové nádraží Nový Jičín-město zvítězilo v devátém ročníku celostátní ankety Nejkrásnější nádraží České republiky 2015. Mezi deseti finalisty získalo nejvíce hlasů. Lidem se líbí především citlivě zrekonstruovaná budova se zachovalým perónem, upomínající na počátky nádraží otevřeného v roce 1880. Někomu to může připadat, jako by se tady zastavil čas...

Více informací čtěte na straně 3.

Foto: Jaroslav Bělka, archiv Muzea Novojičínska

Slovo starosty

Vážení spoluobčané,

Nový Jičín získal dotaci na projekt Revitalizace sportovní haly a krytého bazénu. Město tak díky finančnímu příspěvku z Evropské unie vynaloží na stavební akci o 16,3 milionu korun méně ze svého rozpočtu. Jsem velmi rád, že se podařilo prosadit ve Výboru Regionální rady ROP Moravskoslezsko vypsání ještě jedné dotační výzvy pro města a obce z již skončeného programovacího období. A díky těmto penězům si výrazně polepší nejen Nový Jičín, ale i další radnice v našem okrese. Velkou zásluhu na získání dotace mají pracovníci odboru majetku, rozvoje a investic, za což jim patří mé poděkování.

Náklady na opravu rozsáhlého sportovního areálu z roku 1975 přesáhnou 68 milionů korun. Musím zdůraznit, že rekonstrukce byla nutná. Pokud by k ní město nepřikročilo, hrozilo, že statický objekt uzavře. Revitalizace představuje především celkovou výměnu staticky narušené střešní konstrukce, zateplení budovy a hlavně výměnu vstřechotechniky v prostorách bazénu a sportovní haly. Taktéž budou do objektu dodány nové nerezové vany k saunám a kojeneckému bazénku, a to v rámci první etapy modernizace. Druhá etapa proběhne v roce 2016.

U takto obrovské investiční akce – je to největší projekt po roce 1989 – se samozřejmě vyskytnou i obtíže. Těmi primárními jsou stavební komplikace. V průběhu stavby, po odstranění obvodového pláště, se ukázalo, že ocelová konstrukce byla proti předpokladu zcela zkorodovaná. Původní kostra byla odstraněna a nahrazena novými ocelovými prvky.

Rovněž při demontáži střechy a pohledů byl zjištěn nesoulad mezi projektovou dokumentací a skutečným stavem konstrukce. Muselo dojít ke změnám v technologii provádění stavby. A aby toho nebylo málo, v pátek 13. listopadu vypukl na střeše bazénu požár. V té době tam dělníci pokrývali střechu asfaltovými pásy. Byl jsem se na místě s kolegy z úřadu podívat několik minut po uhašení.

Nejsem pověřivý, proto bych si spíše než na smolné datum vsadil na nedbalost. Nechci však spekulovat, příčina požáru se vyšetřuje. Naštěstí nejsou škody výrazné, požár zasáhl plochu zhruba 15 krát 15 metrů a shořel zejména uložený stavební materiál. Poděkování za rychlý a kvalitní zásah patří hasičskému záchrannému sboru. I přes tyto problémy si nemůžeme dovolit, i vzhledem k získané dotaci, zásadně posunout termín dokončení prací. Věřím, že se zhotoviteli – společnosti Geosan – Ridera – podaří dodržet plánovaný termín rekonstrukce.

Další, a velmi příjemnou zprávou je získání takzvaného Domu sester do majetku města. Novému Jičínu ho daroval Moravskoslezský kraj. Obdrželi jsme nejen zajímavou, dobře situovanou budovu, ale i přilehlé pozemky. Navíc jsme jejím převzetím zamezili možnému budoucímu využití jako ubytovny pro nepřizpůsobivé.

Kraj si vymínil, že město bude nemovitost užívat jen ve veřejném zájmu. To znamená pro sociální účely, školství, kulturu a podobně. Máme jasnou vizi. Demografický vývoj v Novém Jičíně, a nejen tady, počítá s nárůstem osob v seniorském věku. Sociální a bytový odbor našeho úřadu společně zpracovaly analýzu potřeby bytů pro seniory, která s touto prognózou pracuje.

Proto bychom jednotlivé místnosti – prozatím je zde dvacet osm bytů, kuchyňky, společenské místnosti, výtah a jiné – rádi přebudovali na malometrážní jednopokojové a dvoupokojové bezbariérové byty pro seniory. Přízemí by mohlo sloužit jako zázemí pro organizace poskytující sociální služby. Nevylučujeme ani možnost využití několika bytů jako chráněného bydlení pro postižené. Pro tyto účely totiž budou vypsány dotace. A právě z dotačních peněz bychom rádi dům zrekonstruovali.

Nesmím zapomenout ani na zajímavý pozemek, kde v budoucnu postavíme ještě jedno volnočasové hřiště s cvičebními stroji pro seniory. Krajský zastupitelé dar již schválili a 19. listopadu ho přijalo i novojičínské zastupitelstvo. Moravskoslezskému kraji patří za tuto vstřícnost velký dík. Pokryjeme tak potřeby seniorů v našem městě na dalších dvacet let. Pokud jde o harmonogram rekonstrukce, v roce 2016 necháme zpracovat projektovou dokumentaci a v roce 2017 se pustíme do realizace.

Jaroslav Dvořák

Uctili památné dny

Marie Machková, tisková mluvčí

Den vzniku samostatného Československa si sedmadvacátého října, v předvečer státního svátku, připomněli obyvatelé Nového Jičína. Pietního setkání u pomníku Tomáše Garrigue Masaryka se kromě vedení města zúčastnili členové Českého svazu bojovníků za svobodu a Československé obce legionářské.

Nový Jičín nezapomněl ani Den válečných veteránů. Ten se na celém světě slaví jedenáctého listopadu jako vzpomínka na ty, kteří padli ve válkách. Starosta Jaroslav Dvořák při té příležitosti pozval na radnici členy Československé obce legionářské a Českého svazu bojovníků za svobodu, mezi nimi i jedny z posledních pamětníků druhé světové války.

Major ve výslužbě Rostislav Stehlík patřil mezi nejmladší vojáky Svobodovy armády, Dana Milatová jako mladinká dívka byla spojkou 1. československé brigády Jana Žižky a pomohla zachránit spoustu lidských životů. Heleně Esterkesové nacisté vyvraždili celou rodinu, v šestnácti letech zůstala sama a musela se pro svůj židovský původ ukrývat. Položením květin u pomníku obětem komunismu město sedmáctého listopadu uctilo všechny, kdo bojovali za svobodu a demokracii.

Vítání občanů – přihlaste se!

Marie Machková, tisková mluvčí

Vítání občanů na novojičínské radnici se těší velké oblibě. „Letos už proběhlo čtyřikrát, přivítali jsme šestaosmdesát dětí, uvedla Iva Pollaková z odboru školství. Akce je určena rodinám miminek s trvalým pobytem na území našeho města.

„Rodiče dostanou pro svého nově narozeného potomka drobný dárek, například hračku nebo deku, pohádkovou knížku, pamětní list a zároveň se podepíší do pamětní knihy města. Připraven je krátký hudební program v podání školáků za ZŠ Komenského 68 a paní učitelky Lenky Daňkové,“ doplnila Pollaková.

Četnost vítání občanů závisí na zájmu rodičů. Město rodiny nekontaktuje. Každý, kdo má zájem, aby jeho miminko přivítali na zdejší radnici, se může obrátit na Ivu Pollakovou, telefon 556 786 217, e-mail: ipollakova@novyjicin-town.cz. Případně lze vyplnit formulář na městském webu <http://www.novy-jicin.cz/cz/urad/mestske-urad/zadosti-a-formulare/odbor-skolstvi-kultury-a-sportu/>

Máme nejkrásnější náměstí!

Marie Machková, tisková mluvčí

Kromě prvenství v anketě o nejhezčí nádraží, o němž informujeme na sousedních stranách, si Nový Jičín po uzávěrce tohoto čísla připsal další významný úspěch. Čtyřicetiletého listopadu jeho zástupci převzali cenu za vítězství v celostátní soutěži Nejkrásnější náměstí či náves – jízdní kolo a stojan na bicykly. Do soutěže se přihlásilo jednatřicet měst a obcí.

Masarykovo náměstí prošlo rekonstrukcí před šesti lety. Spočívala v kompletním předláždění, v podloubí bylo vybudováno nové veřejné osvětlení a na centrální plochu byly dodány umělecké prvky. Přeměna si vyžádala 56 milionů korun, z toho téměř 23 miliony pokryla dotace.

Nový ředitel Technických služeb

Marie Machková, tisková mluvčí

Rada města jmenovala na základě vyhodnocení výběrového řízení ředitelem Technických služeb Nový Jičín Václava Bukovského, a to s účinností od 1. prosince 2015. Dosavadní ředitel Oskar Šíma ukončil svůj pracovní poměr k 30. listopadu 2015.

Ve středu 23. prosince bude Městský úřad Nový Jičín úřad pro veřejnost otevřen jen od 8.00 do 12.00 hodin, ve čtvrtek 31. prosince bude zcela uzavřen. V ostatní pracovní dny zůstane provozní doba úřadu beze změn.

Nejhezčí nádraží? Nový Jičín

Novojičínský zpravodaj

Vlakové nádraží Nový Jičín-město je nejkrásnější v České republice. Rozhodla o tom celostátní anketa, kterou letos už podeváté uspořádala Asociace Entente Florale CZ – Souznění ve spolupráci s dalšími partnery.

Budova z roku 1880 se zachovalým perónem prošla před více než deseti lety nákladnou rekonstrukcí, jež dala vyniknout její původní kráse. Ve finále, kam postoupilo deset nádraží z celé republiky, získala 1 120 ze 3 374 platných hlasů. Druhou příčku obsadilo nádraží v Jablonném v Podještědí.

Slavnostní vyhlášení výsledků se uskutečnilo jedenáctého listopadu v sídle Senátu v Praze. Představitelé Nového Jičína tam od zástupců loňského vítěze z Brna-Chrlic převzali symbolickou štafetu – perníkovou chaloupku, která je atrakcí tamního nádraží.

Podpora kotlíkovým dotacím

Marie Machková, tisková mluvčí

Radnice podpoří takzvané kotlíkové dotace a finančně přispěje domácnostem, které vymění staré kotle na pevná paliva za ekologicky šetrnější způsob vytápění. O schválení příspěvku pro žadatele z Nového Jičína rozhodli zastupitelé na svém listopadovém zasedání. Zájemci mohou v závislosti na typu nového zdroje tepla získat až 95 procent z maximální částky 150 tisíc korun.

„Lidé si mohou vybrat z několika druhů vytápění. Z kotlíkové dotace lze pořídit například modernější kotel na pevná paliva, kombinovaný na uhlí a biomasu, výlučně na biomasu nebo plyn, případně tepelné čerpadlo. Podpora bude určena částečně i na zateplení objektu, solární systémy a projektovou přípravu,“ vysvětlila Ivana Petruchová z odboru majetku, rozvoje a investic.

Ministerstvo životního prostředí ČR proplatí žadatelům až 85 procent uznatelných nákladů, dalších 5 procent poskytne Moravskoslezský kraj a stejnou měrou přispěje místním občanům i město Nový Jičín. „První výzva bude spuštěna letos, žádosti bude Moravskoslezský kraj přijímat během února 2016,“ doplnila Petruchová. Podmínky čerpání kotlíkových dotací najdete na www.lokalni-topeniste.cz.

Pozor, výluka agendy dokladů!

Zdenka Pechová, vedoucí odboru správních činností

Ministerstvo vnitra ČR avizuje pro období **od 28. do 31. prosince** odstávku systému pro podání žádostí a výdej občanských průkazů a cestovních dokladů, která se týká všech pracovišť v České republice. Upozorňujeme proto občany, že v uvedeném období také na Městském úřadu Nový Jičín nebude možné podávat žádosti o nový občanský průkaz nebo cestovní pas, ani si hotové doklady vyzvednout. V době odstávky lze požádat o vydání občanského průkazu bez strojově čitelných údajů s platností jeden měsíc. Za jeho vydání se nebude vybírat správní poplatek. Aktuální informace zveřejníme na webu www.novyjicin.cz, případně vyhlásíme v městském rozhlase.

Tříkrálová sbírka

Marcel Brož, ředitel Charity Nový Jičín

Další ročník Tříkrálové sbírky proběhne v Novém Jičíně a jeho místních částech **od pátku 1. ledna do čtvrtka 14. ledna**. Skupinky koledníků přinesou do příbytků zdejších obyvatel novoroční přání s koledou a požádají o finanční podporu ve sbírce, jejíž výtěžek poslouží Charitě Nový Jičín při poskytování sociálních služeb potřebným lidem.

Největší díl z nadcházející Tříkrálové sbírky použijeme k rozšíření nabídky půjčovny kompenzačních pomůcek. Nermalou část výtěžku věnujeme na podporu aktivit pro sociálně slabé rodiny a poskytování humanitární pomoci.

O Hückelových vilách společně

Ivana Petruchová, odbor majetku, rozvoje a investic

Zdravé město Nový Jičín vás zve na veřejné projednání záměru revitalizace areálu Hückelových vil, které se uskuteční **v úterý 15. prosince v 16.00 hodin** v Mateřské škole M. Montessori na Revoluční ulici 52 – přímo v blízkosti Hückelových vil. Cílem bude zahájit veřejnou diskuzi k rozsáhlému záměru a seznámit občany s možnostmi využití obou vil a parku. Není-li vám osud těchto významných památek našeho města lhostejný, přijďte a dozvíte se více. Další informace na www.facebook.com/zdravemestonovyjicin.

Neusnadňujte život zlodějům!

Ilona Majorošová, tisková mluvčí městské policie

Blíží se předvánoční čas nakupování a s ním zvýšené riziko krádeží. Zloději využívají toho, že lidé nosí v peněženkách větší množství peněz. Proto je důležité své věci neustále kontrolovat a chránit. A všimnout si osob v bezprostředním okolí – v obchodech, na nádražích, v dopravních prostředcích, u stánků a na dalších místech, kde bývá tláčenice.

Ostražitost je nutná i ve chvíli, kdy se začne dít něco nezvyklého. Hádky a postrkování mohou být jen prostředkem k upoutání pozornosti a následnému okradení nepozorných lidí. Nedoporučujeme nosit příliš velkou finanční hotovost a nespouštět svá zavazadla z dohledu, neodkládat tašky a kabelky do nákupního vozíku, dávat pozor i na batohy na zádech. Na pozoru by se měli mít také prodejci. Osoby, které nechtějí nic kupovat, ale jen rozměnit podezřele velké bankovky, mohou být podvodníci, kteří je chtějí poplést a na směně peněz vydělat.

Ani věci odložené v autě na parkovišti nemusejí být v bezpečí. O viditelně položenou kabelku, drahé zboží, plnou peněženku, mobilní telefon nebo notebook na sedadle můžete snadno přijít. Pokud ve vozidle potřebujeme nějaké věci nechat, je dobré umístit je do kufru, aby nebyly vidět. Pokud vykládáte nákup z košíku do kufru auta, pozorujte i jeho okolí. Strážníci pravidelně kontrolují parkoviště a roztržité nebo neopatrné řidiče na rizika upozorňují. Nemohou být ale současně všude...

Přijďte na vánoční jarmark!

Marie Machková, tisková mluvčí

Město Nový Jičín vás zve na tradiční vánoční trhy s bohatým doprovodným programem, které začnou na Masarykově náměstí **v pátek 4. prosince** a potrvají **do středy 23. prosince**. Na **pátek 4. prosince** je připraven Den s Mikulášem s celodenním zábavným programem pro děti, **v 17.00 hodin** se na náměstí rozsvítí vánoční strom. **V pátek 1. ledna v 18.00 hodin** se zde uskuteční novoroční ohňostroj. Letáčky s podrobným programem vánočního jarmarku již byly distribuovány do schránek všech domácností.

Nominace na Sportovce města

Helena Jalůvková, odbor školství, kultury a sportu

Sportovní komise při Radě města Nový Jičín žádá o zaslání nominací pro vyhlášení Úspěšného sportovce města Nový Jičín za rok 2015. Pokud máte ve své organizaci sportovce, kteří by si toto ocenění zasloužili, zašlete jejich nominaci **do pátku 18. prosince** na adresu MěÚ Nový Jičín, odbor školství, kultury a sportu, Masarykovo náměstí 1/1, 741 01 Nový Jičín, případně elektronicky na e-mail hjaluvkova@novyjicin-town.cz. Kritéria a kategorie najdete v aktualitách na www.novy-jicin.cz. Slavnostní vyhlášení se uskuteční 8. března 2016 v Beskydském divadle.

Kino Květen omládlo

Novojičínský zpravodaj

Několik změn se za finanční podpory města podařilo provést v kině Květen. „V sále se projdete po novém koberci, ten předchozí byl zničený a roztrhaný. Posadit se můžete do vyčištěných sedaček, u nichž přibýly držáky na pití pro větší komfort diváků,“ informuje vedoucí kina Kateřina Novotná.

V přízemí je nyní o jednu řadu sedaček méně, to umožnilo rozšířit pátou až osmou řadu. V kinosále jsou nová přídavná topidla, vstupní vestibul a sál jsou vyčištěné a odprašněné. U bufetu si diváci mohou odpočinout u nových stolků.

„Kino si renovaci zasloužilo. V prosinci uplyne pětasedmdesát let od jeho otevření,“ připomíná Novotná a dodává, že právě v prosinci se diváci mohou těšit na akce spojené s tímto výročím i na skvělé filmy, včetně nových Star Wars. Více informací najdete na www.kinonovojicin.cz.

Tři města budou spolupracovat

Marie Machková, tisková mluvčí

Tři města – Nový Jičín, Kopřivnice a Příbor – budou spolupracovat. Jejich zástupci se šestadvacátého října sešli na naší radnici. Dohodli se na výměně zkušeností s čerpáním dotací, fungováním průmyslových zón a financováním příspěvkových organizací. V budoucnu chtějí společně zavést takzvané rodinné pasy, jež by rodinám s dětmi poskytovaly slevu na sportovní a kulturní akce.

„Naše města spolu sousedí, ale kromě účasti ve svazku na odkanalizování obcí či ve sdružení historických sídel mezi nimi nebyl prakticky žádný kontakt. Proto jsem starosty a místostarosty pozval, abychom spolu probrali úspěchy i problémy jednotlivých radnic. Jejich vstřícnost mě potěšila. Kopřivnický starosta Miroslav Kopečný mě dokonce předešel s návrhem, aby tato jednání byla pravidelná,“ řekl starosta Jaroslav Dvořák s tím, že se budou pracovně setkávat každý půlrok.

Nový Jičín chce čerpat ze zkušeností Kopřivnice při budování průmyslové zóny, Příbor naopak zaujalo, jak naše radnice začlenila bývalý bytový podnik do struktury městského úřadu a jak vybudovala separační dvůr. Zástupci Kopřivnice se zajímali o financování sportu v Novém Jičíně, Příbor se stal vzorem pro svou rodinnou politiku.

Co nepatří do kanalizace

Marek Síbrt, mluvčí Severomoravských vodovodů a kanalizací

Do čistíren Severomoravských vodovodů a kanalizací přitéká stále více látek, které do odpadních vod nepatří. Způsobují provozní problémy, zvyšují náklady na čištění a zatěžují životní prostředí.

„Velké potíže nám působí použité oleje a tuky, které do odpadu běžně vyléváme. Tukové částice se při ochlazení shlukují a nabalují na sebe další odpad. Sražený tuk může ucpat potrubí i kanalizační čerpadla,“ vysvětluje ředitel vodárenské společnosti Jan Tlolk. Použité tuky a oleje je třeba odkládat do speciálních kontejnerů nebo sběrných dvorů. Po následné recyklaci je lze upotřebit jako palivo při výrobě energie nebo v kosmetickém průmyslu.

Problém představují také zátky od lahví a jiné předměty, které na sebe v potrubí zachycují další odpady. Do kanalizace rovněž nepatří hygienické potřeby, jako jsou vlhčené ubrousky a tyčinky do uší nebo textilie používané k úklidu.

Spláchnutím do záchodu bychom se neměli zbavovat ani potravin a zbytků jídla. Stávají se potravou pro hlodavce, kteří ve stokách žijí a při dostatečném přísunu stravy se mohou nekontrolovatelně rozmnožovat. Kanalizace neslouží k likvidaci nevyužívaných léků, chemikálií, ředidel a zbytků barev. Když se dostanou do odpadní vody, mohou narušit činnost čistírny a způsobit ekologickou havárii.

Moderní areál novojičínské čistírny odpadních vod. Foto: archiv Sm VaK

Zajímali se o sociální služby

Zástupce vedení novojičínské radnice jsme pátého listopadu přivítali v denním stacionáři Eden a chráněném bydlení Archa, které v našem městě provozuje Slezská diakonie. Starosta Jaroslav Dvořák navštívil obě sociální služby, místostarostka Blanka Faluš se seznámila s chodem chráněného bydlení. Hosté se při rozhovorech s klienty zajímali, jak se jim ve střediscích líbí, zda jsou spokojeni s prostředím a poskytovanými službami. U zaměstnanců zjišťovali, jak lze vylepšit zdejší prostředí tak, aby poskytované služby byly pro naše klienty ještě kvalitnější a komfortnější.

Text a foto: Radka Čapková

Konečně mám práci!

Gabriela Lhotská, vedoucí střediska

Sociální rehabilitace Slezské diakonie s názvem Rút působí v našem městě od letošního září, a už si dva klienti s její pomocí našli práci. Dalším pěti lidem pomáhá, aby si pracovní místo udrželi. To by nebylo až tak výjimečné, kdyby nešlo o lidi s mentálním postižením.

Těmto klientům ve Slezské diakonii pomáháme nejen při osvojování si pracovních dovedností, ale i při potížích s hledáním a výkonem zaměstnání. „Rodiče mají často nízká očekávání ohledně jejich pracovního uplatnění. Obávají se, aby jejich děti neztratily nárok na důchod a další příspěvky,“ říká sociální pracovník Vít Raška.

Problémem je také neznalost problematiky zaměstnávání lidí s postižením mezi zaměstnavateli. Mnohdy si nejsou jisti, zda se potřebám zaměstnanců s postižením dokáží přizpůsobit. Přitom pracovník sociální rehabilitace jim doporučí úpravy v pracovních postupech a pomůže celému kolektivu v přijetí člověka s postižením. Po zaškolení zůstává zaměstnavateli k dispozici pro případné konzultace.

Cílem sociální rehabilitace Rút bude i nadále překonávat bariéry a ukazovat, že každý má šanci, tedy i člověk s postižením. Služba může pomáhat potřebným lidem i díky finanční podpoře města Nový Jičín a Moravskoslezského kraje.

Jak peníze z Evropské unie pomáhají našim žákům a učitelům

„Nej“ zážitek z Londýna? Škola!

O škole jako největším zážitku vyprávěli žáci základních škol Jubilejní a Dlouhá po návratu ze šestidenního zájezdu do britské metropole. Kromě návštěvy nejznámějších míst, jako jsou Tower, Tower Bridge, Greenwich, London Eye či plavby lodí po řece Temži, usedli do lavic jazykové školy East London School. A byli nadšení! Zajímavé a především hravé pojetí výuky je nadchlo. Nejvíce je však potěšilo, že jsou schopni rozumět mluvenému slovu a komunikovat v angličtině. Za svou snahu získali certifikát o absolvování jazykově-vzdělávacího kurzu. Téma školství se promítlo i do návštěvy univerzitního města Cambridge, které jsme tentokrát zhlédli z loďky plující po řece Cam. Na snímku školáci před Národním muzeem námořnictví.

Text a foto: Gabriela Šustalová

Studenti gymnázia v Epinalu

Patrik Kočí

Na další výměnný pobyt v Epinalu se koncem října vypravili studenti zdejšího gymnázia a střední odborné školy. S pomocí francouzských přátel se procvičili a zdokonalili ve francouzské komunikaci, zároveň poznávali tamní vzdělávací systém, typické zvyky a povinnosti při výuce.

Hodiny rozhodně neprožívali pasivně. Pořizovali zápisy, eseje a soupis odborné terminologie či nových francouzských slovíček. Mimo vyučování pro ně hostitelé připravili sportovní a poznávací program – návštěvu Nancy, historických míst Epinalu, okolních městeček a lanového centra SpinaParc. Vzhledem ke štědré dotaci Evropské unie, Evropského sociálního fondu a Ministerstva školství, mládeže a sportu ČR se náklady žáků snížily na naprosté minimum.

Kromě Epinalu gymnazisté na své cestě navštívili významná evropská města – Lublaň, Maribor, Graz, Benátky, Milán, Ženevu, Brusel, Rotterdam, Amsterdam a Berlín. Během devítidenní akce získali mnoho nových zážitků a zkušeností.

Jednou ze zastávek novojičínských gymnazistů byl Brusel.

Foto: Patrik Kočí

Poznali jsme mnoho nového...

Iva Bártová a Dana Valčíková

Na zahraniční studijně poznávací zájezdy do rakouských Korutan, anglického Brightonu a španělské Granady zamířili žáci Základní školy Komenského 66. Třicet školáků, kteří v Brightonu oprašovali své znalosti angličtiny, muselo nejprve zpracovat krátkou esej v tomto jazyce o místě pobytu. Rozhodovala rychlost a pečlivost zpracování, neboť zájem byl velký.

Šestnáct žáků šestých tříd, začínajících španělštinářů, se vypravilo do španělské Granady. V nedalekém městečku Santa Fé absolvovali devět hodin výuky. Ujeli celkem šest tisíc kilometrů, ale stejně jako jejich spolužáci v Anglii viděli mnoho památek a odvezli si spoustu krásných zážitků – například při vstupu do školy v Santa Fé je hostitelé uvítali v češtině, vedle španělské vlála také česká vlajka a zněla Smetanova Vltava.

Šestáci v Barceloně ukazovali směr společně s Kryštofem Kolumbem.

Foto: Kristýna Pacolová

Žáci i učitelé na cestách

Jitka Žáková, Zdeněk Stanislav

Za vzděláním, zkušenostmi i poznáním v uplynulých týdnech odjeli do zahraničí žáci i učitelé Základní školy Komenského 68. Dvacet školáků prožilo týden v jihoanglickém Worthingu. Ubytování byli v rodinách, ve škole absolvovali devět hodin vzdělávání. Vyráželi také na výlety. Obdivovat mohli historické památky Londýna, královský zámek ve Windsoru, největší jihoanglické město Brighton, přístav Portsmouth s lodí Victory admirála Nelsona a malebný Chichester.

Naproti tomu šest pedagogů zamířilo do Finska – jejich cílem byla Sääksjärvi School v městečku Lempäälä nedaleko Tampere. Stáž spočívala v takzvaném stínování výuky přírodovědných předmětů a informačních technologií. Učitelé poznali systém finského školství, prohlédli si školu a učebny, viděli probíhající výuku a hlavně měli možnost vyměnit si zkušenosti s tamními kolegy.

Školáci si prohlédli také pamětihodnosti Londýna.

Foto: Jitka Žáková

Školáci na památném Řípu

Vlasta Foltová, učitelka

Co Mohamedu Mekka, to Čechu Říp. Tento citát přivítal jednaadvacátého října žáky pátého ročníku Základní školy Komenského 68, kteří se na naší památné hoře zúčastnili projektového vyučování s názvem Naše vlast. Po půlhodinovém výstupu se setkali například s Janem Ámosem Komenským, Janem Husem, Eliškou Přemyslovnou a svatým Václavem, kteří pro ně připravili úkoly z historie a přírody naší vlasti.

Nejprve se představili a nechali školáky hádat, kdo jsou. Poté následovalo bojové klání. U Elišky Přemyslovny si děti zahrály příběh bratrů Václava a Boleslava, malíř Alfons Mucha jim zadal úkoly z přírodovědy, u minciře vyráběly pečeta s Janem Ámosem Komenským se věnovaly hrám o dalších osobnostech našich dějin. V rotundě na ně čekal Mistr Jan Hus, který si s nimi povídal o krásách naší země, s cestovatelem Emilem Holubem probrali orientaci v terénu.

Děti přivítaly svatého Martina

Eliška Flajšerová a Michaela Elicerová

Opět nastal podzim a s ním svátek svatého Martina. V Mateřské škole Dlouhá 56 se rozhodli tuto starou českou tradici oživit prostřednictvím lampionového průvodu, kterého se zúčastnili také žáci první třídy Základní školy Dlouhá 56.

Ve školním areálu mohly děti soutěžit a jezdit na ponících. Připraveno bylo také občerstvení v podobě svatomartinských rohlíčků, perníků ve tvaru podkov či koníků a chlebičků. Namísto svatomartinského vína se podával čerstvý mošt a pro zahřátí čaj nebo káva.

V podvečer sem zavítal svatý Martin. S dětmi se přivítal, krátce s nimi pohovořil, a ty ho odměnily krásnou písničkou. Poté se děti v čele s Martinem vydaly na průvod, který ozářil ulice a přilákal pozornost místních lidí, pozorujících průvod z oken.

Puella et Pueri v Praze

V předvečer výročí 17. listopadu se České muzeum hudby na Malé Straně v Praze proměnilo v koncertní sál středoškolských pěveckých sborů KOS, Puellae et Pueri, Voccalissimo, Praha – Evropská a orchestru Decapoda. Festival Festa academica, jimž studenti každé dva roky vyjadřují svou podporu Dni studentstva, měl letos podtitul Zrcadlo přátelství. Po krátkých samostatných programech účinkující společně v premiéře provedli fragment díla Eduarda Douši České moře a úplnou verzi mše Johna Leavitta Missa Festiva. Šestadvacátého listopadu se podařilo uspořádat mimořádnou reprízu koncertního programu pro novojičínskou veřejnost.

Text Andrea Dostálová, foto Ondřej Kleiner

Tematická podzimní dopoledne

Rudolf Balon, učitel

Podzimní dny si děti prvního stupně Základní školy Tyršova zpestřily tematicky zaměřeným vyučováním. V některých třídách proběhl „jablíčkový“, v jiných „bramborový“ den. Nechyběla ani práce s kaštaný a žaludy či nádherně zbarvenými listy. Žáky také zaujalo vyřezávání a vydlabávání dýní. Čtvrtého listopadu se kluci a holky zúčastnili „vitaminového dne“ pod heslem Zeleninou a ovocem bráníme se nemocem. Připomněli si zdravé prospěšné potraviny, ochutnali čerstvé lisované šťávy a koktejly a z ovoce a zeleniny vyrobili zdravý špíz.

Osmáci na exkurzi v elektrárně

Roman Benčák, učitel

Výuku zeměpisu si osmáci ze Základní školy Tyršova zpestřili exkurzí do největší tepelné elektrárny na černé uhlí v naší zemi. Po krátkém úvodu nás zaměstnanci Elektrárny Dětmarovice zavedli do provozu. Prohlédli jsme si čtyři výrobní bloky, z nichž jsou v provozu už jen tři, podívali jsme se do velína, odkud se celá elektrárna řídí, a zavítali jsme do obří kotelny. Také jsme se dověděli, jak je provoz elektrárny energeticky náročný – za jeden den tady spálí až sto vagonů uhlí.

S lampiony za Večernicí

Zuzana Rosová

Šestého listopadu po setmění se sešly rodiny s dětmi před gymnáziem, aby se svými lampiony rozsvítily malebné ulice našeho města. Přivítal je Slunečník a poprosil děti, aby mu pomohly najít Večernici. Po cestě nám pomohl generál Laudon, přidali se také Měsíčník a Větrník. Večernici se podařilo najít v zahradě městské knihovny. Děti tam dostaly odměny za její záchranu. Účast byla velká a my se už těšíme na příště. Na pořádání průvodu se podílely rodinné centrum Mozaika, Návštěvnické centrum, městská knihovna a městská policie.

Duchovní koncert vzpomínek

Karel Chobot

Vzpomínkám byl zasvěcen duchovní koncert pěveckého sboru Ondráš a kostelního sboru chrámu Nanebevzetí Panny Marie, který se na tomto místě uskutečnil sedmého listopadu. Program byl sestavený ze skladeb Františka Šimíčka, od jehož narození letos uplynulo sto dvacet let, Václava Ptáčka, který by se v září dožil pětadesáti let, a Ervína Bárta, od jehož náhlého úmrtí uběhlo patnáct let.

Turisté v polských Beskydech

Jiří Pauk

Dva autobusové zájezdy do polské části Moravskoslezských Beskyd – jarní a podzimní – letos po delší době uspořádal novojičínský Klub českých turistů. Jarní část jsme prošli hřebenem z Bialska-Biale přes Klimczok do Szczirku, který je významným střediskem zimních sportů. Na podzim jsme se vydali z Brenny přes Trzi kopce Wislanskie do Wisly, turistického centra polských Beskyd.

Oba zájezdy byly mimořádné tím, že nám poprvé nepršelo a také jsme si užívali hezké výhledy do okolní krajiny. Měli jsme i dobré průvodce Milana a Igora, takže všichni došli do cíle bez problémů a zbytečného „kufrování“.

Účastníci byli spokojeni a už na místě vyjádřili přání v těchto zájezdech pokračovat. Proto jsme je i mnoho dalších akcí zařadili do plánu na příští rok, který najdete na <http://www.kctnovyjcjin.cz/>. Rádi se s vámi na těchto akcích setkáme, abychom se o pěkné zážitky měli s kým podělit.

Klub rodáků a přátel města na cestách

Karel Chobot

Z partnerského města Görlitz putoval Klub rodáků do Herrnhutu neboli Ochranova, založeného roku 1722 ženklavským rodákem Christianem Davidem na panství Mikuláše Ludvíka hraběte ze Zinzendorfu a Pottendorfu (1700 Drážďany – 1760 Ochranov), německého náboženského a sociálního reformátora, zakladatele a biskupa Obnovené Jednoty bratrské.

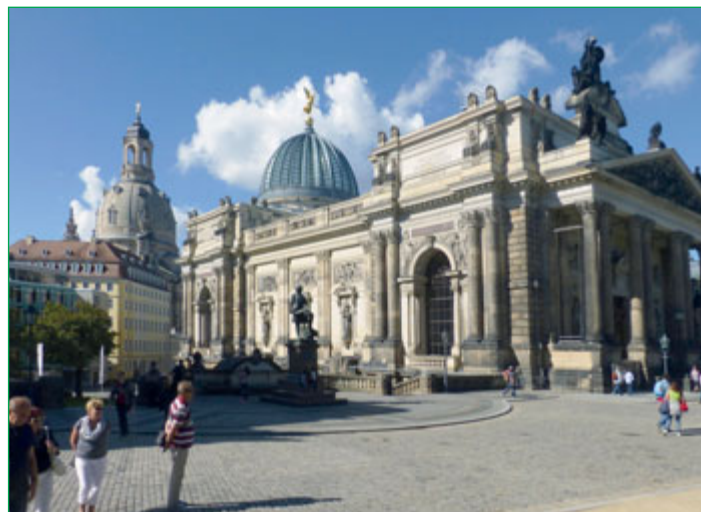
Obec se v letech 1722–1736 stala novým domovem emigrantů víry ze Suchdolu nad Odrou, Kunína, Mankovic a Ženklavy. Odtud se Moravští bratři vydávali na křesťanské misie do celého světa. Starosta města Willem Riecke nás provedl památkami, navštívili jsme rezidenci Moravských bratří, jejich archiv, muzeum a také hřbitov.

Poznávací cesta pokračovala do hlavního města Saska, kouzelných a znovuzrozených Drážďan, a historické Míšeň, známé staletou výrobou porcelánu. V Drážďanech nás provázeli novojičínské rodáky, kteří zde našli nový domov. Provedli nás historickým centrem a upozornili na významné budovy: Zwinger, Státní saskou operu Semperoper, římskokatolickou katedrálu Nejsvětější Trojice, rezidenční zámek a monumentální kostel Panny Marie, jehož ruina po masivním bombardování od 13. do 15. února 1945 měla zůstat jako pomník proti válce, ale po roce 1990 byl postupně obnoven, dostavěn a v roce 2005 znovu vysvěcen.

Drážďany, které se za dob vlády saského krále a varšavského vévody Friedricha Augusta I. staly důležitou kulturní metropolí a jsou jí dodnes, nás nadchly nejen bohatou historií a památkami, ale také rušným současným životem. Mnozí z nás se tam určitě budou vracet.

Míšeň, původní sídlo míšeňských biskupů na zdejším hradě Albrechtsburg, se stalo evropským městem porcelánu. V roce 1710 se v místní manufaktuře začal vyrábět jako první v Evropě a svůj věhlas si dochoval dodnes. Obdivovali jsme jak hrad, tak krásu porcelánu v muzeu. Pak už následovala cesta domů se zastávkou v Litoměřicích.

(dokončení z minulého čísla)

Drážďany každého návštěvníka uchvátí neopakovatelným kouzlem.

Foto: Pavel Wessely

Soubor Javorník slaví šedesátku

Svatoslav Válek, umělecký vedoucí

Ve školním roce 1955–1956 vznikl na osmileté škole na Komenckého ulici zásluhou učitelky Emílie Císařové Kozmanové valašský kroužek Javorníček. O dva roky později jeho vedení převzal Miloš Hubálek, který ho umělecky řídil do roku 1964. Za jeho působení kroužek získal nejedno ocenění v krajských soutěžích.

Dívky a chlapci přicházeli a odcházeli se začátkem a koncem školního roku, a proto byl repertoár vybírán tak, aby ho mohli v co nejkratší době nacvičit a uvést při veřejných vystoupeních. Neustálé velké změny v členské základně přiměly nové vedení k posílení souboru o zájemce bez ohledu na jejich věk. Po tomto rozhodnutí se složení souboru v letech 1963 až 1968 téměř neměnilo.

Valašský kroužek Javorníček měl od počátku také cimbálovou muziku, která s odchodem Miloše Hubálka zanikla. Soubor byl nucen spolupracovat s cimbálovými muzikami Radhošť z Rožnova pod

Radhoštěm, Jalovec a Bača z Valašského Meziříčí a Kyčera z Frenštátu pod Radhoštěm.

Historickým mezníkem bylo navázání družby s maďarským souborem Körösmenti z Gyomy v roce 1970, která trvala bez přestávky patnáct let. Partnerská spolupráce s jedním z nejlepších národopisných souborů Maďarska dala podnět k usilovnější práci novojičínského Javorníčku, později přejmenovaného na Javorník.

V září 1981 se podařilo dát dohromady šest muzikantů, kteří pod vedením lektora Františka Taufera z Ostravy dokázali nemožné. Za necelý rok se vypracovali na takovou úroveň, že 8. března 1982 spolu s taneční skupinou uspořádali veřejné vystoupení. Následné přehrávky s nejvyšším, třetím kvalifikačním stupněm byly důkazem vysoké úrovně jejich podání lidové hudby.

V roce 1978 převzal pomyslné otěže a funkci uměleckého vedoucího od Josefa Války jeho syn Svatoslav, který za podpory tanečníků, muzikantů i odborných poradců dovedl Soubor lidových písní a tanců Javorník na pódia nejen v naší vlasti, ale také v zahraničí. V roce 2004 vznikla nová cimbálová muzika Javorník v čele s Lenkou Válkovou a Kamilou Trinkewitzovou. S mladými tanečnicíky účinkovali ve Francii, Maďarsku, Německu, Polsku, Rakousku a Slovensku.

Společně tak naplňují krédo současného kolektivu: Rozdávát elán a radost z pohybu a lidové hudby, ale hlavně uchovat tradice novojičínského regionu pro další pokolení.

Taneční skupina Javorníku na snímku z roku 1962. Foto: archiv souboru

Výstava k jubileu Javorníku

Šedesátiny folklorního souboru Javorník připomíná výstava fotografií, kronik a jiných předmětů, kterou můžete **do konce prosince** zhlédnout v Klubu rodáků a přátel města v baště městského opevnění – **v pondělí a středu od 14.00 do 17.00 hodin**, v ostatní dny podle domluvy na telefonním čísle 737 424 215 nebo na e-mailových adresách: pavelwessely@tiscali.cz a advokatjahnova@seznam.cz.

Velká válka v novojičínském tisku – listopad a prosinec 1915

Lenka R. Chobotová, Státní okresní archiv

První listopadové vydání novin Deutsche Volkszeitung se věnovalo především Vzpomínce na věrné zemřelé. V podrobné reportáži autor popsal společně usilí obyvatel města ve službě dobré věci. Již v 6 hodin ráno vůz s poslouhou z místního vojenského koňského depotu dovezl na hřbitov boudu, zapůjčenou stavitelem Kloßem.

Úkolu vyzdobit ji se ujala slečna Marie Hoschová. Použila velký červený kříž a jedlové větve, na večerní osvětlení poskytl Josef Rotter acetylenové svítidlo určené pro lokomotivy. Ve stánku se coby obsluha pokladny vystřídal několik žen včetně zemské soudní radové Kirchnerové a vrchní zemské soudní radové Zlamalové.

Pokladník Červeného kříže Ferdinand Czeiczner naplněné pokladničky průběžně vyprazdňoval a opět stavěl do služby. Do organizace se zapojili i rekonvalescenti ze zotavovny. Sami ranění a válkou poznamenaní vybírali pro Červený kříž, válečné sirotky a mrzáky.

Závěrem pořadatelé poděkovali všem, kteří pomohli při úpravě nových vojenských hrobů na hřbitově před Dušičkami. A především pak všem obyvatelům Nového Jičína, kteří svou štedrostí přispěli k počáteční částce 100 korun, darované ředitelem hutí Alexandrem von Gumberz, a navýšili ji až o 1 000 korun. Výtěžek si pak měly mezi sebe rovným dílem rozdělit Červený kříž a fond Obranného štítu. Dušičkové sbírky pokračovaly i v následujících týdnech na obvyklých místech, jako vinárny, výčepy, restaurace a kavárny.

Epidemie nakažlivých chorob

Počet nakažených i zemřelých, především dětí, se neměnil. Článek pojednávající o projevech, průběhu a především prevenci spály, veřejnost nabádal k obezřetnosti a odkázal na městské lékaře Dr. Hanse Thiryo a Dr. Julia Perla. V polovině listopadu byla konečně otevřena i městská škola. K zápisu směli rodiče přivést pouze očkované děti bez jakýchkoli chorob, neduhů a tělesných vad, které by mohly být nebezpečné ostatním svěřencům. Dětem od 4 do 6 let měla být poskytnuta domácí výchova pod lékařským dozorem vždy od 9 do 12 a od 14 do 16 hodin mimo neděle, svátky a sobotní odpoledne. Jedno dítě přišlo rodiče na 2 koruny měsíčně, za dvě děti z téže rodiny platili 3 koruny, vždy předem. Školka se zavázala zajistit hračky a pomůcky, za které měl být při vstupu uhrazen jednorázový poplatek 2 koruny za dítě.

Svátek svatého Martina

Svatý Martin roku 1915 dostal pranostice. Ráno 11. listopadu přineslo sněhovou vánici, která vrcholky v okolí města pokryla zimním šatem. Poetický autor článku se však neubráníl postesknutí, kdeže jsou ty časy, kdy mistr pekař o svatomartinském ránu obdaroval stále zákazníky nádherně vonícími Martinskými rohlíky (*Martini-Hörndle*), které svým tvarem připomínaly podkovu oře biskupa z Tours. Válečná éra stále více připomínala minulou dobu, zvláště když i tradičních hus byl na trhu nedostatek.

Přírodní kluziště – vítaná kratochvíle nejen novojičínské mládeže.

Foto: Státní okresní archiv NJ

V chladném počasí bylo koncem listopadu zpřístupněno kluziště, především k radosti dospívající mládeže, která byla kvůli omezení výuky ochuzena o hodiny tělocviku. Předplatné bylo možno zakoupit v knihkupectví Weeber. S příchodem vojenské posádky vyslovila redakce naději, že bude možno o nedělích konat u kluziště i koncerty.

Časté sněhové přeháňky s sebou přinesly i mrzutosti. Ochlazení způsobovalo problémy ve vodovodní síti, zejména při splachování. Přes noc měli čtenáři na záchodech nechávat svítit lampu, která ohřeje vzduch, uzavřít ventil a tím vyprázdnit potrubí. Postupovat měli důsledně, protože kvůli sbírkám olova, mědi a mosazi pro válečné účely se součástky na opravu sháněly velmi obtížně. Majitelé domů byli rovněž vyzváni, aby zajistili na chodnících úklid sněhu a posyp pískem, popelem nebo pilinami.

Regulace trhu

Potřebu regulovat trh tak, aby bylo z čeho odvádět i do budoucna, úřady řešily nejen novým stanovením nejvyšších cen hovězího, telecího a vepřového masa, sádla a klobás, ale také omezením prodeje dobytka. Při porážce na městských jatkách bylo třeba předložit patřičné povolení a prasata byla porážena až od 80 kilogramů živé váhy.

Omezen byl i trh s lihovinami. Nařízení okresního hejtmanství prodeje v maloobchodní síti zcela zakázalo. V kavárnách a výčepech se mohlo nalévat jen na zvláštní povolení, a to pouze během týdne, mimo neděle a svátky. Prodej mladším 16 let byl zakázán. Velkoobchodníci směli obchodovat jen s pálenými lihovými nápoji – nikoliv s denaturovaným lihem – a to výhradně s obchodníky, kteří měli k prodeji a výčepu povolení.

Dodávání jiným osobám bylo zapovězeno. Navíc město samotné v prosinci 1916 vydalo spotřební vyhlášku o pálenice a vínu pro roky 1917 až 1921. Podle ní se za každý litr pálenky, rosolky, koňaku, rumu, likéru a slivovice s obsahem alkoholu do 50 procent platilo 8 haléřů, z každého litru pálenky nad 50 procent 16 haléřů a na každý litr vína byla určena přírůžka 67 procent k městské spotřební dani.

Vánoční sbírky

K pokračujícím sbírkám na ponorku a tahací harmoniky přibýly v předvánočním období sbírky pro vojáky v ruském, srbském, italském a francouzském zajetí. Redakce místního tisku jim ve spolupráci s květinářem Antonem Tillem hodlala zaslat vánoční stromky, které měly být pro velký zájem zaslány poštou i vojákům v poli.

Vánoční sbírky se však týkaly nejen válečných témat. Například kloboučnická firma J. Hückel's Söhne darovala 300 korun pro místní chudé a 50 korun městskému zaopatřovacímu ústavu. Otto Hückel sám navíc daroval 30 korun jeho obročníkům, vdovám a nemajetným měšťanům. V lékárně U Bílého anděla bylo sběrné místo bot a ošacení pro chudobné školní děti, protože zimní obuv byla pro chudé těžko dostupným zbožím.

V takzvaný dětský den obcházely žáčky obecných a měšťanských škol v doprovodu učitelek domácnosti. Přes válečnou nouzi se jim podařilo ve prospěch válečných sirotek vybrat nejvyšší částku za poslední roky. Dětský den se pod heslem Vše pro dítě slavil 2. prosince již od roku 1908, u příležitosti 60. jubilea nástupu císaře Františka Josefa I. na trůn. Výtěžek ze vstupného byl na pomoc válečným vdovám a sirotkům poukázán i u silvestrovského koncertu 16. zeměbranceckého pěšího pluku v hotelu Heinrichshof. V inzerci na zadních stránkách posledního vydání novin roku 1915 kromě přání štěstí zaznívala především touha po míru.

(Redakčně upraveno a kráceno)

Novoročenka Rainera Hosche.

Foto: Státní okresní archiv NJ

Ruská carská vojska v Novém Jičíně

Radek Polách, Muzeum Novojičínska

Rozpínavost císaře Napoleona Bonaparta nabrala před 210 lety na obrátkách. Odpovědí na jeho korunování císařem rok předtím bylo vytvoření velké spojenecké koalice Rakouska, Ruska, Švédska a Velké Británie. Dne 21. října 1805 admirál Horatio Nelson sice porazil francouzskou flotilu ve slavné námořní bitvě u mysu Trafalgar, ale i tak se francouzská armáda krátce nato vydala na pochod jižními německými státy.

Michail Illarionovič Kutuzov.

Repro foto: Muzeum Novojičínska

Bez povětrných ženštin a holoty

Jenom o pár dnů dříve, přesněji od 25. září 1805, procházely oblastí Kravařska a Novým Jičínem jednotky takzvané Podolské armády generála Michaila Illarionoviče Kutuzova se 48 657 muži, 327 děly a 15 345 koňmi. Generál Kutuzov pobyl celé tři dny na sklonku září v domě Johanna Kattauera, který na náměstí v domě číslo 32 provozoval dědičnou poštu.

O místě pobytu a odpočinku ruských vojsk v Novém Jičíně bylo rozhodnuto předem na vojenské poradě v Bochni. Generálové měli být ubytováni na zámcích a v nejlepších budovách, velitelé pochodových proudů v dobrých světlých bytech s nábytkem. Štábní důstojníci měli bydlet odděleně, ostatní důstojníci po deseti až patnácti mužích.

Zajímavý byl i vojenský pokyn pro místní rolníky, kteří měli nechávat běžné vojáky spát ve svých obytných místnostech, aby se předešlo nehodám, zvláště pak požárům. Podobně jako ostatní města musel se i Nový Jičín postarat o odstranění „povětrných ženštin a ostatní holoty, která se obvykle pod různými záminkami plíží za každým vojskem.“

Byl tady car, nebo nebyl?

Ruská carská vojska dále směřovala po císařské silnici naproti francouzským útočníkům, kteří se brzy dostali do střetu s rakouskými armádami na jihu. Obrátním manévrováním donutil císař Napoleon u Ulmu ke kapitulaci rakouského generála Macka a francouzské jednotky dál pokračovaly do vnitrozemí Rakouska, přičemž obsadily Vídeň.

Po úniku z obklíčení se ustupující ruská Podolská armáda pod velením generála Kutuzova stáhla až k Olomouci, kde se spojila s takzvanou Volyňskou armádou. Tu přivedl na Moravu od Opavy přes Fulnek generálporučík hrabě Fedor Fedorovič Buxhövden. Zároveň k Olomouci mířila od Těšína ruská carská garda, údajně v doprovodu samotného ruského cara Alexandra I.

Dne 25. listopadu 1805 tato elita ruského vojska pod velením carova bratra, velkoknížete Konstantina Pavloviče, v počtu 10 generálů, 44 štábních důstojníků, 298 důstojníků, 9 797 mužů a 1 797 členů pomocného personálu prošla Novým Jičínem. Samotný car Alexandr I. se měl zastavit v domě dnes zvaném Stará pošta a pochutnat si zde na výborných opékaných klobásách, kterým se později začalo říkat Alexandrovy klobásy.

O této příhodě je však možné polemizovat, poněvadž car Alexandr I. se již 19. listopadu 1805 ubytoval v Arcibiskupském paláci v Olomouci. Je tedy docela možné, že pamětník, který popsal návštěvu Alexandra I., jej zaměnil za carova mladšího bratra. Že by k tomu došlo i díky velice štědré odměně za úžasné mísy novojičínských klobás?

Po bitvě jen lazarety

O přepravu ruských vojsk se podobně jako v září staraly také povozy místních obyvatel, zapojené do transportních úkolů. Události se však vyvinuly jinak, než si ruské a rakouské jednotky představovaly. Bitva na bojišti u Slavkova 2. prosince 1805 měla pro spojenecké jednotky katastrofální důsledky. Císař Napoleon porazil císaře Františka II. a cara Alexandra I. v bitvě, známé jako „bitva tří císařů“. Již 26. prosince 1805 byl uzavřen takzvaný Prešpurský mír. Rakousko muselo postoupit velká území na severu Itálie a definitivně byl zpečetěn i zánik Svaté říše římské.

Po slavkovské bitvě se ruské vojenské jednotky vracely zpět znovu po císařské silnici. Podle rusko-rakouské dohody byly na Moravě a ve Slezsku zřízeny nemocnice. Mnoho zraněných bylo evakuováno do provizorních nemocnic v Novém Jičíně a okolí. Ruská nemocnice v našem městě měla na starost několik desítek dalších nemocnic a lazaretů po celém Kravařsku. Podléhaly jí nemocnice v Bílovci, Fulneku, Odrách, Valašském Meziříčí a Příboře.

Ještě v prosinci 1805 je navštívil při své inspekci zástupce vrchního velení ruské armády generálporučík Dolgorukov. Následující rok 1806 znamenal nejen pro vojáky, ale i pro novojičínské obyvatele prudký vzestup epidemií a nemocí, majících za následek velkou úmrtnost. Jen od ledna do května zemřelo v Novém Jičíně v důsledku nemocí 45 mužů a 42 ženy. Po zemřelých ruských vojácích se dochovaly v našem regionu hromadné hroby. Podobně jako ten největší – Mohyla míru u Slavkova – jsou dodnes němými svědky hrůz a utrpení, jež vyplynuly z agresivní politiky nenáviděného francouzského císaře Napoleona Bonaparta.

Jedna z nejstarších fotografií Staré pošty kolem roku 1870.

Foto: Muzeum Novojičínska

Klub rodáků a přátel města

Zveme všechny na Dětský vánoční jarmark, který se uskuteční v úterý 15. prosince od 9.00 do

15.30 hodin v baště na ulici Generála Hladě 2. Stejně jako loni tady své vánoční výrobky budou prodávat děti z družiny Základní školy Tyršova. Ve středu 30. prosince v 18.00 hodin pořádáme poslední letošní setkání při vánočním cukroví s tradičním vědomostním kvízem o našem městě a neobvyklým kulturním překvapením.

Všem členům a příznivcům klubu přejeme poklidné, požehnané vánoční svátky!

Pozvánky

• Mendelova škola pořádá Den otevřených dveří

S novými laboratořemi pro výuku jazyků, chemie, fyziky a biologie, vybavenými nadstandardní multimediální technikou, se veřejnost bude moci seznámit během Dne otevřených dveří, který **ve středu 9. prosince od 9.00 do 17.00 hodin** pořádá Mendelova střední škola. Kombinace špičkové techniky a moderních vyučovacích metod umožňuje učitelům zprostředkovat náročnou látku poutavě a názorně. Vybavení odpovídající nárokům na výuku třetího tisíciletí škola pořídila z dotace od Regionálního operačního programu Moravskoslezského kraje.

• Sborný a orchestr zvou na vánoční koncerty

Pěvecký sbor Ondráš Nový Jičín, Pěvecký sbor Bílovec, Komorní orchestr Kopřivnice a jeho hosté pořádají cyklus vánočních koncertů, na nichž zazní vánoční koledy, především Česká mše vánoční Jakuba Jana Ryby. Koncerty se uskuteční v těchto termínech: **pátek 18. prosince v 18.00 hod.** – Beskydské divadlo, **pondělí 21. prosince v 16.30 hod.** – Masarykovo náměstí (jen Ondráš a vánoční písně, koledy), **neděle 27. prosince v 15.00 hod.** – kostel sv. Jiří v Mořkově, **neděle 27. prosince v 18.00 hod.** – kostel Nanebevzetí Panny Marie v Novém Jičíně, **úterý 29. prosince v 18.00 hod.** – Obecní sál v Bartošovicích (jen Ondráš).

• Pohyblivý betlém ve Španělské kapli

Pohyblivý betlém si můžete o Vánocích prohlédnout ve Španělské kapli. Slavnostní otevření se uskuteční při odpolední mši **ve čtvrtek 24. prosince v 15.00 hodin**. Poté bude k vidění vždy v dopoledních a odpoledních hodinách. Čas bude vyvěšen na dveřích Španělské kaple, na nástěnce u farního kostela a na webu farnosti www.fnj.cz.

• Vánoční bohoslužby

Římskokatolická církev pořádá vánoční bohoslužby v Novém Jičíně v těchto termínech: **Ne 20. 12.** – 7.30, 10.00 (farní kostel), 18.30 (Španělská kaple), **Čt 24. 12.** – 6.45 (farní kostel), 15.00 (pro děti a rodiče – Španělská kaple), 23.00 hod. (půlnoční – farní kostel), **Pá 25. 12.** – 7.30, 10.00 (farní kostel), 18.30 (Španělská kaple), **So 26. 12.** – 7.30, 10.00 (farní kostel), 9.00 (Žilina), 18.30 (Španělská kaple), **Ne 27. 12.** – 7.30, 10.00 (farní kostel), 18.30 (Španělská kaple), **Čt 31. 12.** – ranní mše nebude, 15.00 (farní kostel), **Pá 1. 1.** – 7.30, 10.00 (farní kostel), 18.30 (Španělská kaple).

Bohoslužby **Českobratrské církve evangelické** proběhnou na dvou místech. *Modlitebna v Janákových sadech:* **Čt 24. 12.** ve 14.00 (s vánoční dětskou slavností), **Pá 25. 12.** v 9.00, **Ne 27. 12.** v 9.00, **Pá 1. 1.** v 9.00, **Ne 3. 1.** v 9.00. *Dům seniorů ve Stránku:* **Pá 25. 12.** v 10.45, **Ne 27. 12.** v 9.15. (s vánoční dětskou slavností).

Vánoční bohoslužba **Církve československé husitské** se uskuteční **ve středu 24. prosince v 15.00 hodin** ve Sborovém domě na Sokolovské 26. Na sváteční bohoslužbu **Církve adventistů sedmého dne** se můžete vypravit **na Štědrý den ve 21.00 hodin** do modlitebny na Suvorovově ulici.

• Studenti uvedou svůj hudební projekt

Vlastní hudební projekt s názvem Muzikálové lásky uvedou studenti zdejšího gymnázia **ve středu 16. prosince v 17.00 hodin** ve Středisku volného času Fokus. Můžete se těšit na známé muzikálové hity z dílny skladatelů Karla Svobody či Andrewa Lloyda Webbera. V hlavních pěveckých rolích se představí Kateřina Urbišová a Martin Swiač.

Sport

Školky bruslí ostošest

Markéta Brožová

Zimák je každou středu a nyní už i v pátek dopoledne plný dětí z novojičínských a okolních mateřských škol. Hokejový klub pro ně připravil výukový program Bruslení pro školky. Bezmála dvěma stům dětí se věnují trenéři, kteří je učí základům techniky bruslení a hrají si s nimi na leď.

„Školky sem chodily už v minulosti. Letos jsme pro ně ale poprvé vytvořili výukový program doplněný volným bruslením a hrami na leď. Zájem je velký. Pro nás je radost pozorovat děti, které se na první lekci ustrašeně vřely na podpurná chodítka, rychle se postavily na vlastní nohy a bruslí s nadšením. Jsou opravdu šikovné,“ říká hlavní trenér Školiček bruslení pro veřejnost, školy a školky Robin Gebauer.

Hokejový klub dotuje dopravu dětí z mateřských škol na Zimák, zdejší hospoda sponzoruje teplý čaj na zahřátí. Dětem, které brusle nebo helmy nemají, je půjčujeme. O podobný program začínají mít zájem také základní školy.

Předškoláci si na Zimáku osvojují základy bruslení. Foto: Markéta Brožová

V capoeiře jsou děti mistry

Martina Colledani

Dvanáct dětí z novojičínského klubu Abadá Capoeira reprezentovalo naše město na mistrovství republiky dětí a dospělých, které se jednátčátého října uskutečnilo v Havířově. Šampionátu v původně brazilském bojovém umění, představujícím kombinaci tance, akrobacie a netradičního boje, se zúčastnilo pětasedmdesát závodníků z Česka, Slovenska, Polska a Německa.

Naši zástupci prokázali, že jsou v tomto sportu opravdovými mistry. Šimon Osička, v současné době trénující v klubu Abadá v Ostravě, obsadil čtvrté místo v kategorii od osmi do jedenácti let. Ve starší skupině od dvanácti do čtrnácti let Eliáš Havran s Matějem Čížkem z Havířova vyhrál závod dvojic a mezi jednotlivci skončil třetí. Čtvrtou příčku v individuální soutěži přidala Kateřina Hauerlandová.

Ploutvaři ovládli Nemo Trophy

Simona Klapcová, trenérka

Ploutvaři Klubu vodních sportů Laguna si z mezinárodní soutěže Nemo Trophy 2015, která proběhla o prvním listopadovém víkendu ve Zlíně, přivezli trofej pro nejlepší klub. Mezi jednotlivci vyhrál Martin Mazáč, stříbro vybojoval Jakub Jarolím, nejlepší juniorkou byla Klára Křepelková, všichni z Laguny.

Mazáč si připsal body za vítězství na padesát a sto metrů plavání s ploutvemi na hladině a na padesát metrů rychlostního potápění na nádech. Jakub Jarolím byl nejrychlejší v potápění pod vodou s dýchacím přístrojem na sto, dvě stě i čtyři sta metrů, další zlaté

přidal na padesátce a stovce kraulem se dvěma ploutvemi. Sbírkou novojičínských úspěchů rozšířil Ondřej Dofek vítězstvím na dvousetmetrové trati se dvěma ploutvemi, na kratších tratích doplaval druhý za oddílovým kolegou Jarolímem.

Stejně zdatně si vedla juniorka Klára Křepelková, jež mezi ženami zvítězila v rychlostním potápění pod vodou na padesát a sto metrů a v hladinovém plavání s ploutvemi na padesát metrů. Prosadili se také další junioři – na nejdelší ženské trati dominovala Nikola Jakušová, Lukáš Fojtík vybojoval dvě stříbrné a bronzovou medaili.

LAKAR s. r. o.
Husova 3 • 741 01 Nový Jičín
budova restaurace Nové Slunce
tel.: 556 702 188, 777 615 010
e-mail: info@lakar.cz

**KUCHYŇKA
NOVÉ SLUNCE**
KUCHYŇSKÉ A DOMÁCI POTŘEBY
GASTROZAŘÍZENÍ

**PO-PÁ
8.00-17.00**

Nabízíme:

- široký sortiment potřeb do kuchyně a domácnosti (hrnce, pánve, přístroje, sklo, keramika, plasty, odpadkové koše, a mnoho dalších výrobků od českých i zahraničních dodavatelů)
- vybavení a servis gastroprovozů
- kompletní sortiment výrobků TESCO

**10% sleva na celý nákup při předložení tohoto inzerátu.
Přijďte si vybrat vánoční dárek pro své blízké a přátele.**

Přijmeme **UKLÍZEČKY** kancelářských prostor
pro pracoviště Nový Jičín.
Práce ve zkráceném úvazku je vhodná pro **INVALIDNÍ DŮCHODCE**.
Mzda 56,40 Kč/hod.
Více informací: Bc. Skoumalová, 725 466 606, petra.skoumalova@vkus-bustan.cz

Sbor Církve adventistů s.d. Nový Jičín
vás srdečně zve
na

SVÁTEČNÍ BOHOSLUŽBU

Prožijme společně zastavení nejen nad Ježíšovým narozením,
ale i jeho službou, obětí, vzkříšením i jeho slibem návratu na tuto Zemi...

24. 12. 2015 ve 21.00 hod.
modlitebna Církve adventistů s.d.
Suvorovova 478
(naproti Technických služeb)

**Když chcete
vylepšit svůj domov**

- rychle – do 24 hodin
- minimum potřebných dokladů
- s možností odkladu splátek
- s bezplatným navýšením půjčky

* Měsíční splátka 999 Kč, platí pro Zaměstnanec úvazk., výška úvěru 10 000 Kč, splatnost úvěru 12 měsíců, RPSN 32,92 %, úroková sazba 32,93 %, celková zaplacená 11 628 Kč.

www.proficredit.cz

PROFI CREDIT
Půjčky, když jsou potřeba

Volejte zdarma
800 166 000

www.mojezdravefinance.cz Informační linka: 800 207 207

K. O. ZBYTEČNÝM VÝDAJŮM

Se službou Moje zdravé finance

**Exkluzivně
na vybraných
pobočkách**

ČESKÁ SPOŘITELNA
Jsme Vám blíž.

MOJE ZDRAVÉ FINANCE

Neplatte víc, než musíte! Služba **Moje zdravé finance** Vám pomůže snížit Vaše pravidelné rodinné výdaje, a díky tomu uspořít. Poradíme Vám, jak uspořené peníze co nejlépe využít – vytvoříme Vám finanční rezervu pro případ nečekaných událostí a doporučíme způsob, jak zodpovědně investovat. S naším poradenstvím máte možnost zvýšit si životní úroveň, mít se zkrátka lépe. Tak se stavte v některé z vybraných poboček a zeptejte se našich poradců. Více se dozvíte také na www.mojezdravefinance.cz.

iBOD

WWW.HOBYNARADI.CZ

HRAČKÁRNA PRO MALÉ I VELKÉ

NAJDI SI SVŮJ DÁREK, JAK PRO SEBE, TAK PRO SVÉ BLÍZKÉ NA WWW.HOBYNARADI.CZ A MY TI DÁREK DOVEZEME AŽ DOMŮ.

* ZA DOPRAVU NEBUDEME CHTÍT ANI KORUNU.

M58220
sada Gola - 108 ks
999,-

M80760 naviják 12V
1.619,-
top cena **2.199,-**

SPP1850
svářečka plastových
trubek + nástav
699,-
top cena

M79373R
inv. svářečka
3.519,-

Set NTBPN1+NTBPN4
599,-

BP-4522
minikompresor
1.169,-

Motorová kosa KG580
XXXL výbava
139,-
top cena

Autodráha LG-9038
1.889,-

M79384
autozatmívací
svářečská kukla
499,-

M82505
autonabíječka
269,-
top cena

BO-02821
1.649,-

ILTEV
teleskopická lopata
554,-

BO-63010
369,-

BO-02428
599,-

BFARM
odrážedlo
1.959,-

BO-02104
399,-
top cena

57000414
Dětská dílna
519,-

BSPEED
odrážedlo
929,-

čtenář *Novojičínského deníku* získává k objednávce odměnu - časopis **Dům&zahrada**

* Rozvoz zdarma pro NJ platí do 22. 12. 2015. Do objednávky zvol způsob dopravy - osobní odběr, do poznámek objednávky vlož text - "doprava zdarma NJ deník".
KAMENNÁ PRODEJNA: BÍLOVEC 743 01, Dukelská 240/16, OTEVÍRACÍ DOBA: PO-PÁ 8-12 a 13-17 hod., INFOLINKA tel.: 608 414 413, SERVIS A PŮJČOVNA STROJŮ A NÁRADÍ tel.: 702 005 840

Benjamínci neměli přemožitele

Naši fotbaloví benjamínci sehráli osmého listopadu turnaj v Nezamyslicích. Ve svých utkáních ani jednou nezaváhali. Neprohráli ani s nejtěžším soupeřem, favorizovaným týmem Moravských Prus, který po prohře s FK Nový Jičín a SK Louky skončil čtvrtý. Čelní příčky obsadily vítězný Nový Jičín před SK Louky a Futsalem Čelechovic. Autor devíti novojičínských branek Thomas Cauzzo byl navíc vyhlášen nejlepším střelcem turnaje. Příští turnaj budou svěřenci Jiřího Zubka hrát ve slovenské Korní.

Text a foto: Jana Martinová

Medaile z evropské premiéry

Simona Klapcová, trenérka

Premiérový ročník Evropského poháru dorostenců a žáků v plavání s ploutvemi odstartoval šestého listopadu v polském Opole. Třidenního závodu se zúčastnili ploutvaři z deseti zemí, mezi nimi závodníci Klubu vodních sportů Laguna a Základní školy Komenského 68.

Novojičínské ploutvaři dosáhli velmi dobrých výsledků. Hned v úvodním rychlostním potápění na padesát metrů a v plavání s ploutvemi na sto metrů vylovil Jakub Kovařík zlaté medaile v nových osobních rekordech. Později k nim svým finišem přidal bronz ze smíšené štafety na čtyři krát sto metrů se dvěma ploutvemi, v níž dále startovali Jakub Klimpar, Karolína Horáková a Johanka Chovancová.

Klimpar si kromě štafetového bronzu přivezl celou kolekci zlata, stříbra a bronzu v kategorii starších žáků. O úspěch děvčat se postarala bronzem Dita Dimiděnková v disciplíně dvě stě metrů se dvěma ploutvemi. Na stupně vítězů vystoupaly novojičínské žačky i v závěrečné štafetě na čtyři krát sto metrů s ploutvemi, v níž Dita Dimiděnková, Natálie Jurečková, Marie Chovancová a Klára Novotná vybojovaly stříbro.

Jakub Kovařík si na startovním bloku upravuje svůj postoj.

Foto: Oleg Pudov

Mladí tenisté na soustředění

Radek Vrba

Přípravu na novou sezonu zahájili novojičínské tenisté čtyřdenním soustředěním v Hostýnských vrších. Jedenáct dětí ve věku od devíti do dvanácti let se pod vedením trenérů Daniela Přády, Davida Vahálky a fyzioterapeutky Lenky Přádové zaměřilo na zlepšení fyzické kondice. Tenisové naděje měly kromě venkovních hřišť a lesů k dispozici tělocvičnu, malou posilovnu, saunu a perličkovou koupel s prostory pro masáže.

Přestože soustředění bylo velmi náročné, mezi dětmi se setkala s obrovským úspěchem a nadšením. Poděkování patří vedení tenisového oddílu, který akci připravil a finančně podpořil. Věříme, že kvalitní příprava se projeví na výsledcích družstev i jednotlivců v nastávající sezoně. Další chystané akce a činnost tenisového oddílu můžete sledovat na www.tenisnj.cz.

Zvítězili na „Minipálce“

Miroslav Mikula

Bodovací turnaj nejmladších stolních tenistů s názvem „Minipálka“ se uskutečnil patnáctého listopadu ve Staré Bělé. Výborně si na něm vedli zástupci oddílu Tělovýchovné jednoty Nový Jičín. Tomáš Kment zvítězil v kategorii chlapců, když ve finále porazil talentovaného Jaroslava Baču z Oder, který předchází turnaj „Minipálky“ vyhrál. V pěkném utkání jej zdolal poměrem setů 3:1. Dalším úspěchem bylo účinkování Magdalény Šcibrániové, která v poměrně silné účasti sedmi dívek turnaj vyhrála bez jediné porážky. Čtvrté místo v soutěži útechy Davida Hanzelky rovněž považujeme za úspěch.

Sportovní pozvánky

• Kuželkáři sehraji turnaj trojic

Kuželkářský turnaj tříčlenných družstev bez rozdílu pohlaví se uskuteční ve zdejší kuželně **od neděle 13. prosince do pátku 18. prosince, vždy od 15.00 do 21.00 hodin**. Zúčastnit se ho mohou hráči od třinácti let. Hráti se bude podle platných pravidel kuželkářského sportu na 3 krát 60 hodů sdružených. Počet startů není omezen, započítává se nejlepší výsledek. Doporučujeme vzít si sportovní obuv a úbor. **Startovné činí 180 korun za družstvo**. Přihlášky přijímá Michal Pavič na telefonu 739 224 591. Podrobnosti najdete na www.kuzelkynj.cz v sekci Turnaje.

• Vánoční discgolf ve Smetanových sadech

Discgolfový turnaj s názvem Vánoční Bedřich Smetana memoriál 2015 se uskuteční **v neděli 27. prosince od 8.30 hodin** ve Smetanových sadech. Určen je začínajícím i pokročilým hráčům. Speciální discgolfové disky si lze zdarma zapůjčit na místě. **Startovné činí 50 korun**. Kapacita bude omezena, proto je nutné registrovat se **do 23. prosince** na e-mailové adrese javorkova@fokusnj.cz.

• Turisté pořádají Novoroční čtyřlístek

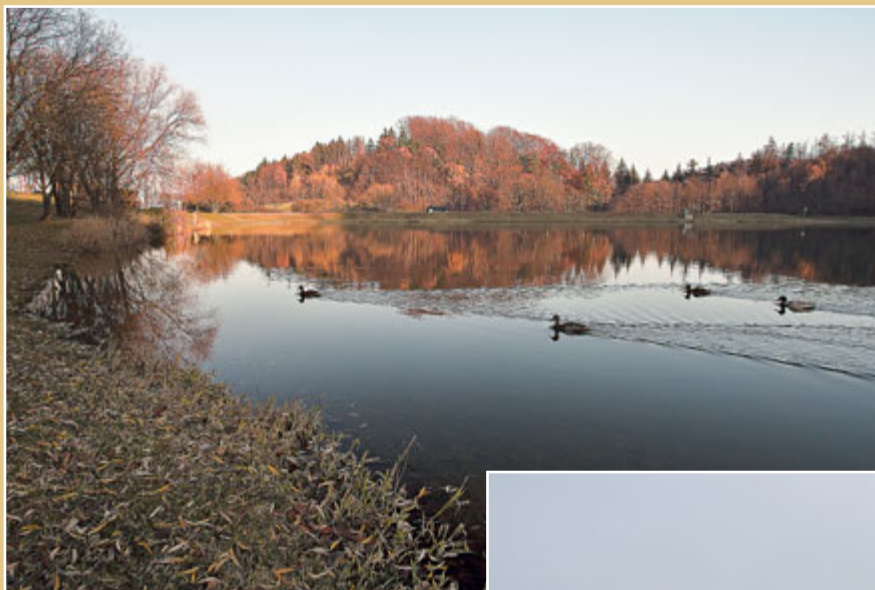
Třetí ročník pochodu Novoroční čtyřlístek pořádá **v pátek 1. ledna** zdejší odbor Klubu českých turistů. Sraz bude **ve 12.00 hodin** u radnice na Masarykově náměstí, cíl na hradě Starý Jičín. Kdo by si chtěl cestu zkrátit, může do Starého Jičína nebo zpět jet linkovým autobusem. Na hradě bude otevřena krčma a věž, k dispozici budou příležitostná razítka a odznak pochodu. **Startovné bude 20 korun**. Výtěžek použije Klub českých turistů na úhradu nákladů na značení turistických tras pro vozíčkáře. Více informací na www.kctnovyjiicin.cz nebo na nástěnce v Lidické ulici.

**Sportovní zpravodajství
najdete také na straně 12**

Fotosoutěž čtenářů – 57. kolo

Zdá se, že téměř každé soutěžní kolo má určitou charakteristiku. V listopadu se soutěžící – celá polovina z nich – zaměřili na nejbližší okolí Nového Jičína. Získali si tak zjevně už podzimně naladěnou soutěžní porotu, která stanovila tento výsledek:

1. místo patří Štěpánu Veverkovi za vskutku poetickou podzimní náladu na přehradním jezírku nad starobyklým Čertovým mlýnem (zvykli jsme si zkracovat na Čerták).

1. místo: Štěpán Veverka

2. místo získává Ivan Čejka. Svým snímkem nám přináší vzpomínku na nepřehlédnutelnou jablonoň podél cesty na Svinec, kterou před pár lety zdolal víchr.

3. místo náleží Pavlu Konvičnému, který svůj melancholický snímek pořídil ještě v době, kdy v prostoru někdejšího bochetského pivovaru stál komín.

Pavel Wessely

2. místo: Ivan Čejka

3. místo: Pavel Konvičný

Podmínky fotosoutěže:

Účastník zašle elektronickou cestou neokoukaný záběr z našeho města na e-mailovou adresu: njzpravodaj@novyjiicin-town.cz do 15. dne běžícího měsíce. Nezapomeňte uvést také svou adresu. Zasláné snímky, jejich nápaditost a celkovou úroveň posoudí zástupci redakce Novojičínského zpravodaje. Tři nejlepší otiskneme, jejich autoři získají odměnu.

Upozornění: Každý autor může v probíhajícím měsíci zaslat pouze jeden snímek. Svou účastí ve fotosoutěži dává souhlas s případnou úpravou a použitím svého snímku k propagaci města.

Uzávěrka příštího čísla bude 14. prosince ve 12.00 hodin.

Novojičínský zpravodaj – Periodický tisk územně-samosprávného celku. Číslo 12/2015 vyšlo 26. 11. 2015, distribuce 29. 11.–2. 12. 2015. **V případě problémů s distribucí volejte na telefon 545 240 237.** Adresa redakce: Městský úřad Nový Jičín, Masarykovo náměstí 1, 741 01 Nový Jičín, IČ 00298212. Redakční rada: J. Dvořák, M. Machková, K. Chobot, P. Orság, P. Wessely, M. Jakůbek, R. Polách, S. Dvořáčková, P. Bártek. Vydavatel: město Nový Jičín, Masarykovo náměstí 1, 741 01 Nový Jičín. Sazba a grafická úprava: SAMAB PRESS GROUP, a. s. Inzerce: G. Vyskočilová, tel.: 777 367 085, e-mail: g.vyskocilova@samab.cz. Tisk: SAMAB PRESS GROUP, a. s., e-mail: tiskarna@samab.cz, tel.: 543 210 364. Za obsah reklamy nese plnou odpovědnost zhotovitel, nikoliv redakční rada nebo město. Redakce si vyhrazuje právo v případě potřeby příspěvky krátit či stylisticky upravit. Evidenční číslo Ministerstva kultury ČR E 10230. Příspěvky se přijímají pouze v elektronické podobě na e-mail: njzpravodaj@novyjiicin-town.cz.